

Geoinformatika

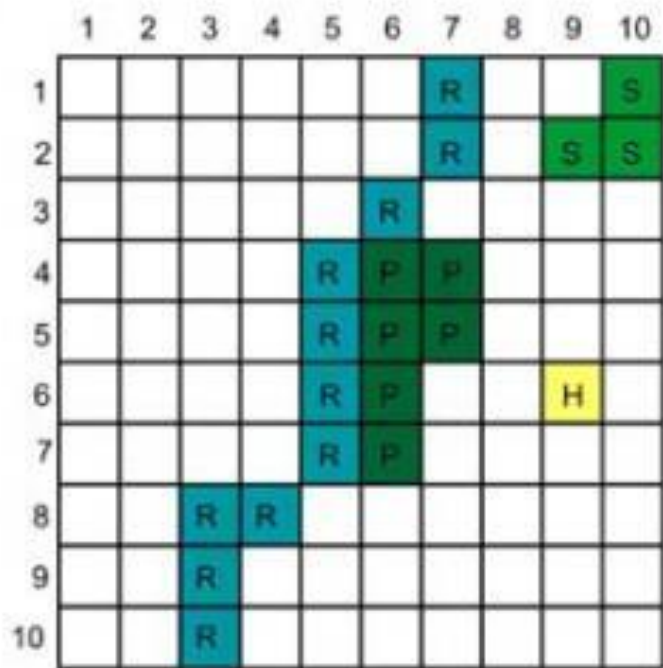
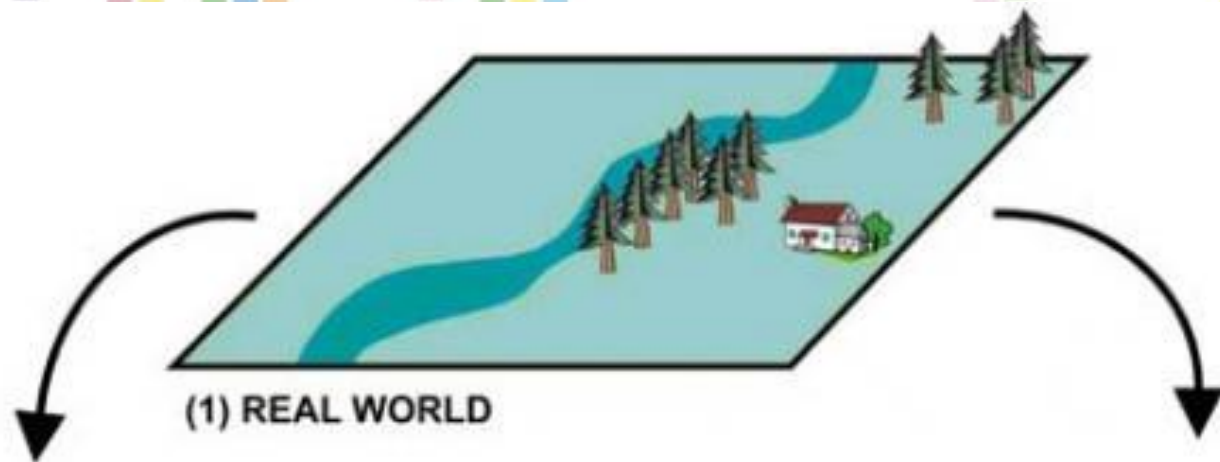
III. Rastrový datový model

jaro 2020

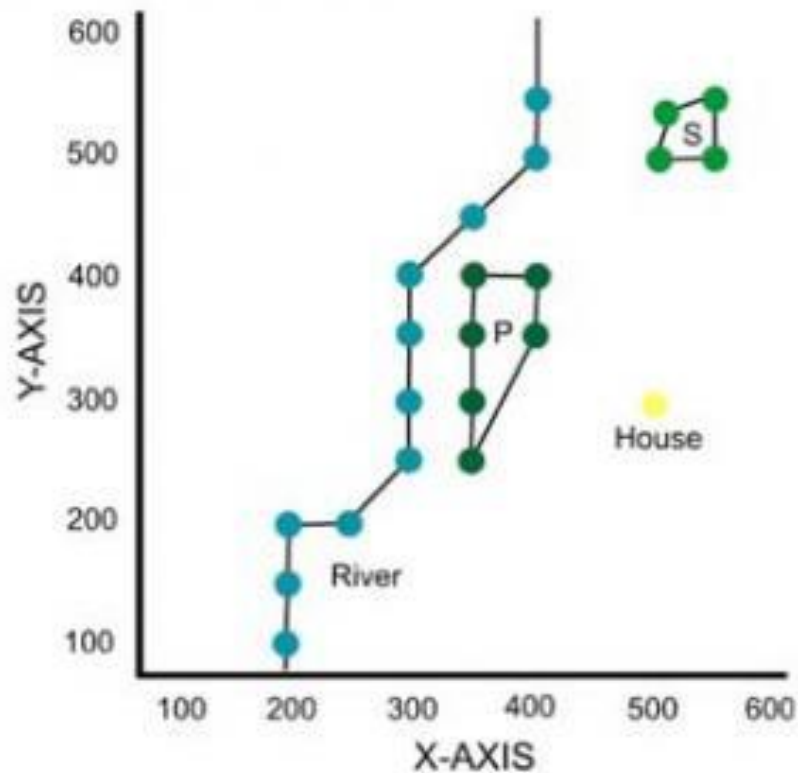
Petr Kubíček

kubicek@geogr.muni.cz

**Laboratory on Geoinformatics and Cartography (LGC)
Institute of Geography
Masaryk University
Czech Republic**

(2) RASTER REPRESENTATION

(3) VECTOR REPRESENTATION

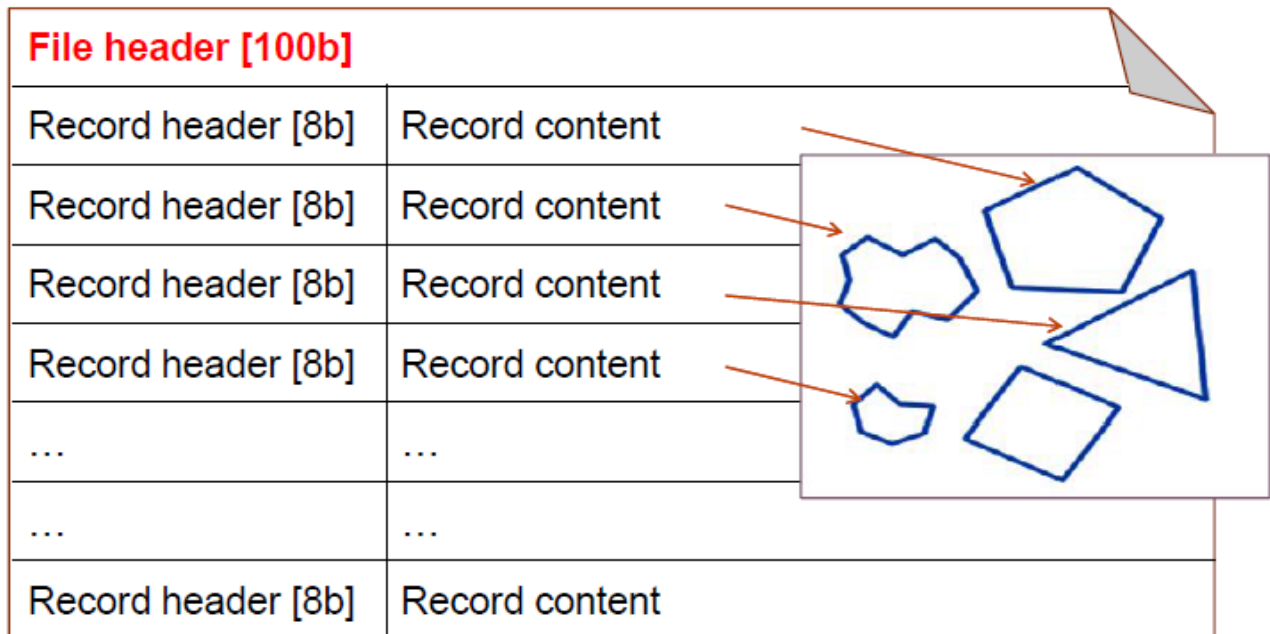
ArcGIS Shapefile

- Jeden soubor obvykle reprezentuje jeden typ mapového prvku, např. silnice, jezera, obce.
- Shapefile specifikuje i další pomocné soubory.
- „**Jméno.přípona**“ prefix zůstává stejný, přípona se mění:
- **Povinné**
  - **.shp** – samotný hlavní soubor s geodaty (geometrie).
  - **.shx** – indexový soubor (posun vůči počátku souboru, délka záznamu).
  - **.dbf** – soubor s atributy resp. popisné data.
- **Nepovinné**
  - **.prj** – zdrojový souřadnicový systém.
  - WKT-string
GEOGCS["GCS_WGS_1984",DATUM["D_WGS_1984",SPHEROID["WGS_1984",6378137,298.257223563]],PRIMEM["Greenwich",0],UNIT["Degree",0.017453292519943295]]
  - **.cpg** – specifikuje kódování v dbf souboru.
  - UTF-8.
  - **.mxd – map exchange format** – ukládá všechny související informace – mapa, symbologie, hyperlinky, mapové okno...

Struktura *.SHP

- Geometrický prvek v záznamu - **shape**
- Samotnou geometrii shape ukládá jako **sekvenci bodů** (např. GPS souřadnic).
- Nedefinuje topologickou strukturu.
- Jeden záznam shape – jeden řádek v attributech.

Point

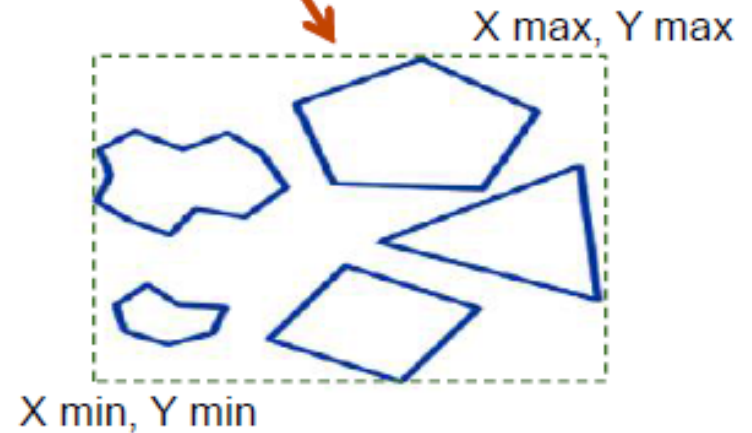

Hlavička souboru *.SHP

0	4	24	28	32	36	68	84
int	int	int	int	int	4 x double	2x double	2 x double
File code vždy 94440	nepouž.	délka souboru	verze	Typ shape	MBR X min Y min X max Y max	Z min Z max	M min M max

0	NullShape	15	PolygonZ
1	Point	18	MultiPointZ
3	PolyLine	21	PointM
5	Polygon	23	PolyLineM
8	MultiPoint	25	PolygonM
11	PointZ	28	MultiPointM
13	PolyLineZ	31	MultiPatch

Hlavička/obsah záznamu

File header [100b]

Record header [8b]	Record content
Record header [8b]	Record content

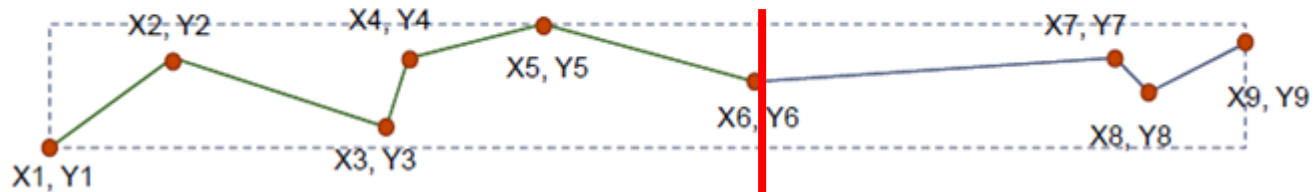
0	4
int	int
číslo záznamu	délka záznamu

File header [100b]

Record header [8b] **Record content**

0	4	36	40	44	X	EOF
int	4 x double	int	int	Int[]	Point[] (2 x double na 1 bod)	
Shape type	MBR	Počet částí	Počet bodů	Indexy na části	Body	$X = 44 + 4 * \text{počet částí}$

3	Xmin, Ymin, Xmax, Ymax	2	9	[0,5]	[X1,Y1], [X2,Y2], ..., [X6,Y6],..., [X9,Y9]
---	------------------------	---	---	-------	---

Atributová data *.dbf

- Standartní DBF soubor (tabulka)
- Ke každému záznamu existuje právě jeden řádek v tabulce ve stejném pořadí jako ve zdrojovém shapefile.
- Stejný prefix jako zdrojový shapefile.
- Kódování uloženo v **.cfg** souboru.
- Velké množství dat, redundance.

	SHAPE_ID	LINK_ID	ST_NAME	FEAT_ID	ST_LANGCD	NUM_STNM	ST_NM_F
▶	0	565809744	CINGROVA	1248477527	CZE	2	
	1	565809752		0		0	
	2	565809753	CINGROVA	1248477527	CZE	2	
	3	565809754		0		0	
	4	565809755	CINGROVA	1248477527	CZE	2	
	5	565809756	CINGROVA	1248477527	CZE	2	
	6	565809757	56	1410701498	CZE	2	
	7	565809758	56	1410701498	CZE	2	

Shapefile - shrnutí

+ **výhody**

- Neukládá topologii dat
- Snadná editace bodů
- Rychlá vizualizace geodat
- Jednoduše pochopitelná struktura
- Podpora v GIS softwarech
- Snadná projekce do jiných souřadnicových systémů

- **nevýhody**

- Neukládá topologii dat
- Redundance dat (např. body sousedících polygonů)
- Manipulace s detailní shapefile (až 100MB soubor) je pomalá.
- Špatná podpora Unicode.

Vektorová data

Výhody

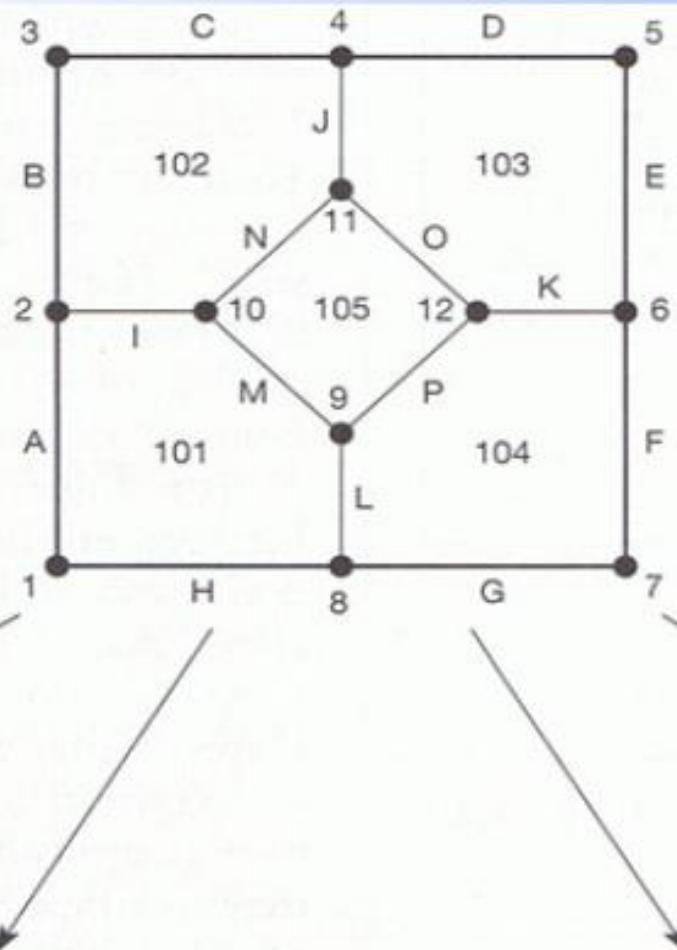
- lze pracovat s jednotlivými objekty jako se samostatnými celky;
- menší náročnost na paměť;
- dobrá reprezentace jevové struktury dat;
- **vysoká geometrická přesnost**
- kvalitní grafika, přesné kreslení, znázornění blízké mapám;
- jednoduché vyhledávání, úpravy a generalizace objektů a jejich atributů.

Nevýhody

- výpočtová náročnost (problémy při náročných analytických operacích);
- komplikovanost datové struktury;
- složitější odpovědi na polohové dotazy;
- obtížná tvorba překryvů vektorových vrstev (overlay)
- problémy při modelování a simulaci jevů.

Kahoot 😊

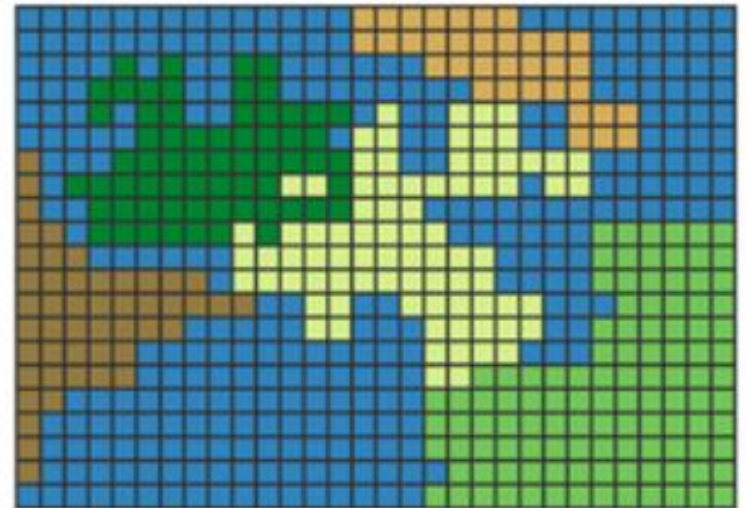
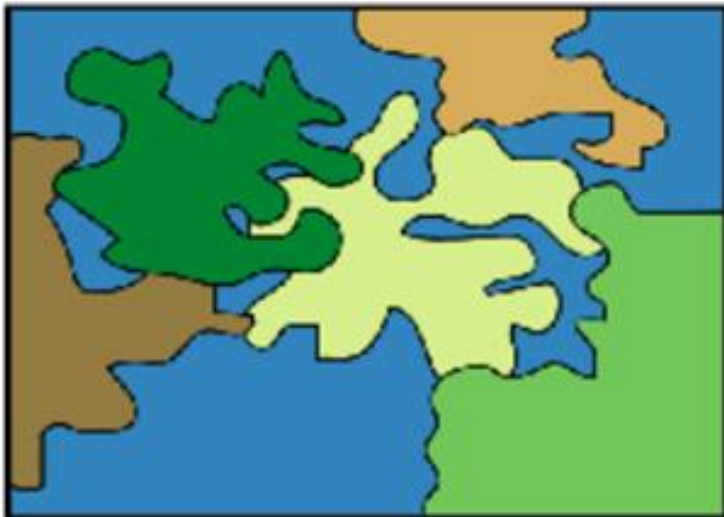
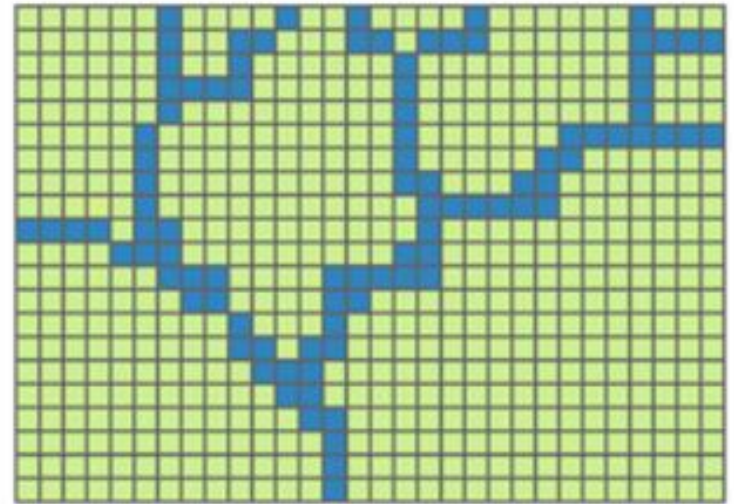
Node file		
ID	X	Y
1	0	0
2	0	10
3	0	20
⋮	⋮	⋮
12	14	10

Polygon structure file	
ID	Chain/Segment list
101	A, I, M, L, H
102	B, C, J, N, I
103	D, E, K, O, J
104	F, G, L, P, K
105	M, N, O, P

Chain/Segment file					
ID	Start-node	End-node	Left-poly	Right-poly	Length
A	1	2	Outside	101	10
B	2	3	Outside	102	10
C	3	4	Outside	102	10
⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮
P	12	9	104	105	4

Polygon attribute file		
ID	VAR 1 (Name)	VAR 2 (Area)
101	Cars	96
102	Cars	96
103	Staff	96
104	Buses	96
105	Info kiosk	16

Vektor vs. rastr

Rastrová reprezentace

- **Zaměřuje se na lokalitu jako na celek**
- **Používá se pro reprezentaci jevů, které plošně pokrývají celou oblast, případně se i spojitě mění.**
- **Používá se i pro rasterizované vektorové vrstvy, pokud je následná analýza jednodušší nad rastrem.**
- **RAVE - VERA**

Rastrová reprezentace

- Základním stavebním prvkem je u rastrové struktury tzv. **buňka** (cell, pixel).
- Buňky jsou organizovány do **mozaiky**.
- Jednotlivé buňky obsahují **hodnoty** (values).
- **Typy tvarů buněk:**
  - čtvercová buňka (lattice, grid)
  - trojúhelníková buňka,
  - hexagonální buňka.

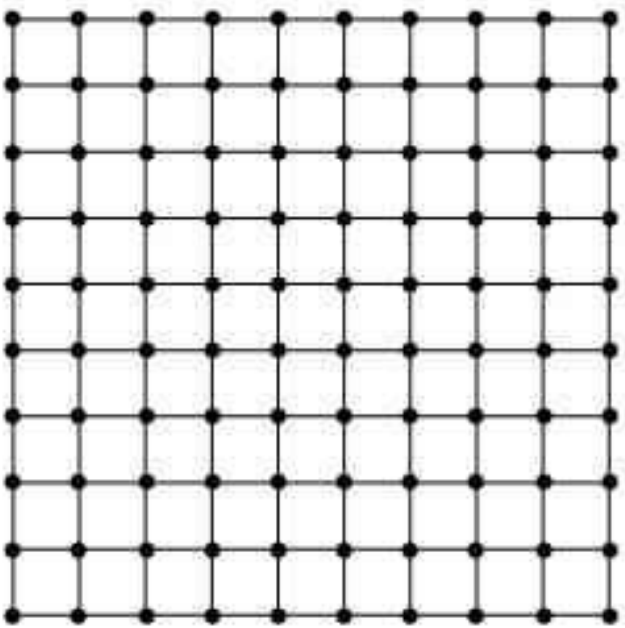

Typy rastrové reprezentace

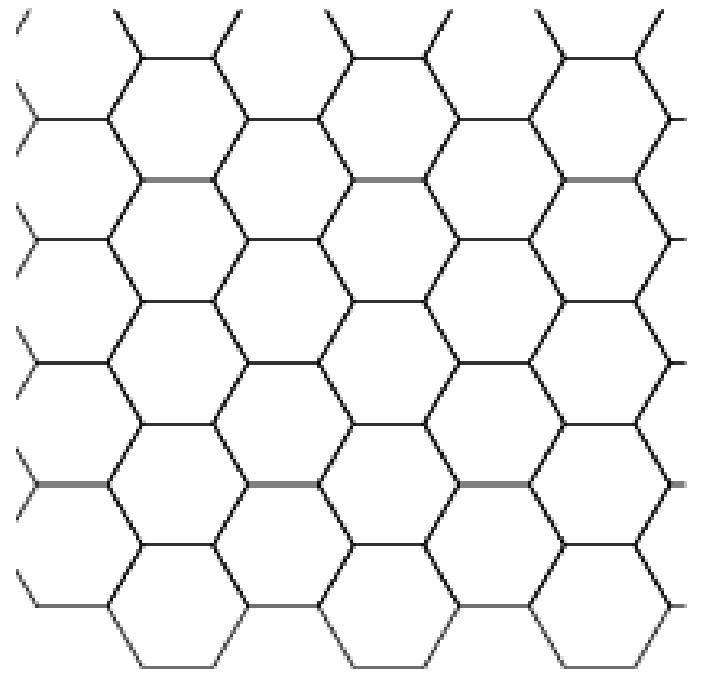
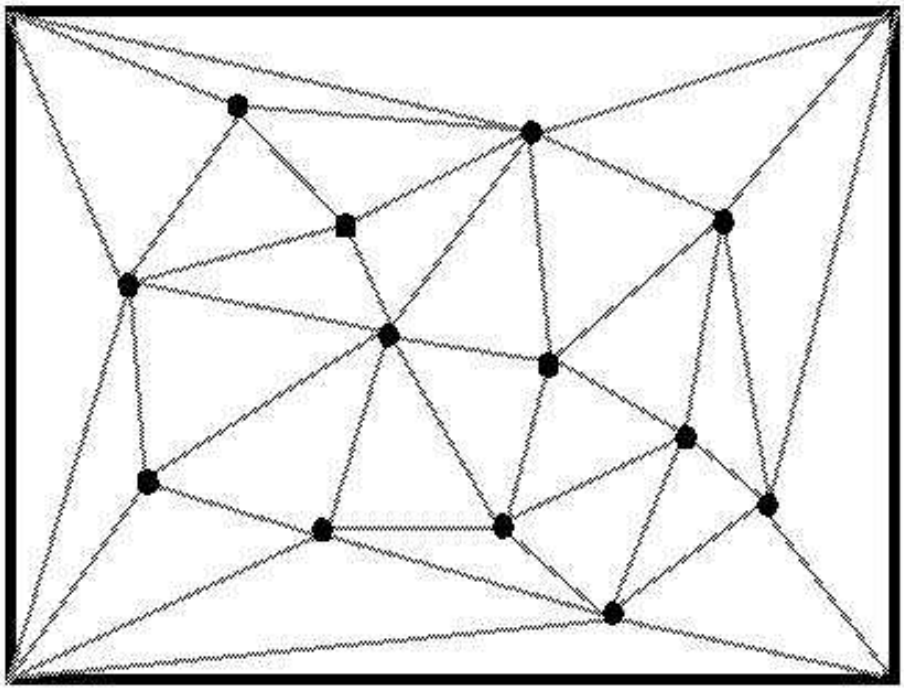
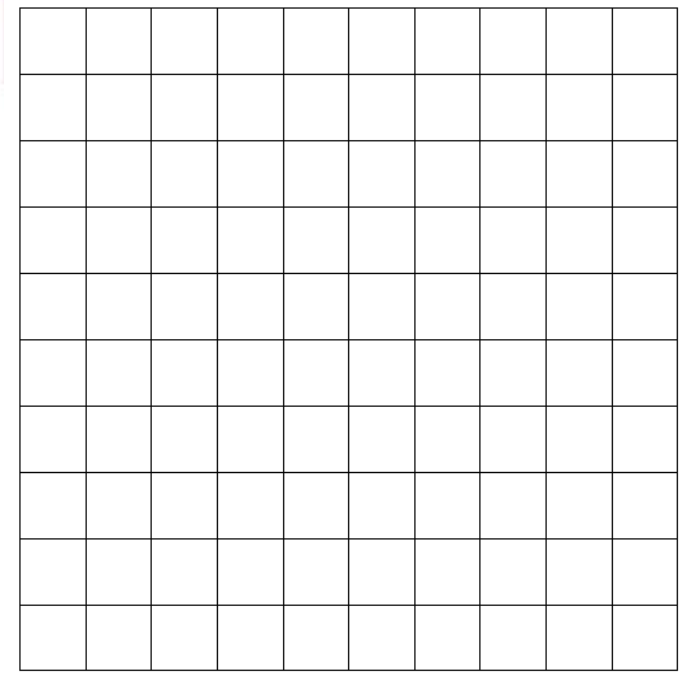
Rastrovou reprezentaci můžeme rozlišit podle způsobu dělení prostoru na:

- **pravidelné (regular) - všechny buňky mají stejnou velikost a tvar.**
  - jednodušší pro ukládání a zpracování údajů, zabírají ovšem na disku mnoho místa.
- **nepravidelné (irregular) - velikost i tvar jednotlivých buněk se liší.**
  - mohou mnohem lépe reprezentovat danou lokalitu (příklad roviny + zvlněná krajina),
  - zpracovávání je algoritmicky i výpočetně náročné. Hlavně pro DMR.

Lattice Network

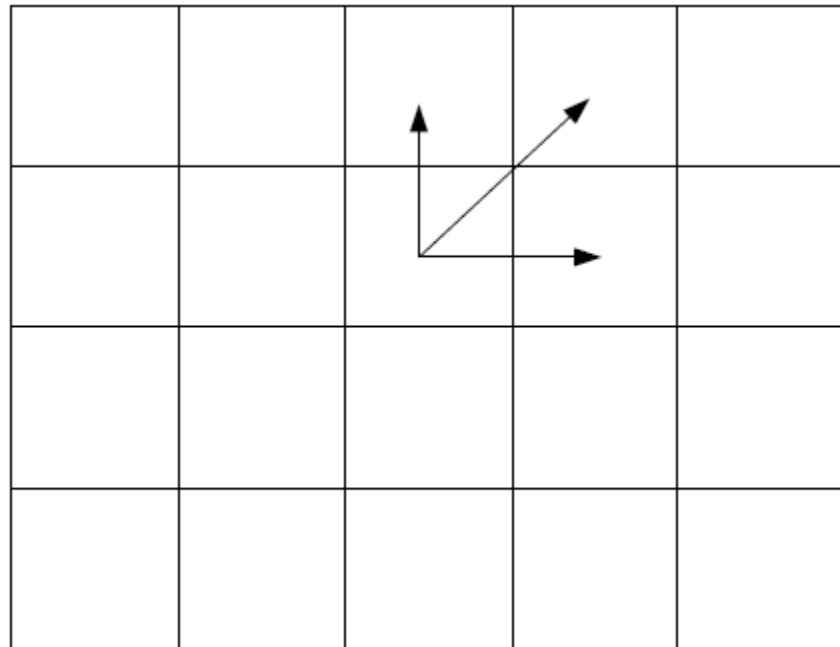
10 x 10 Grid

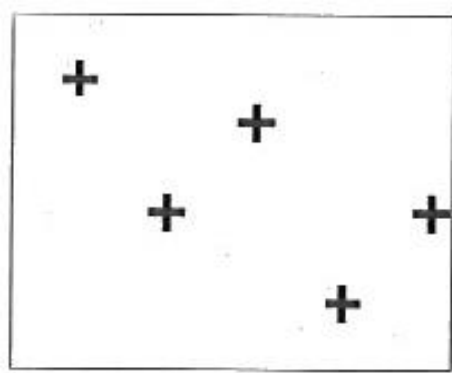

Topologie v rastru

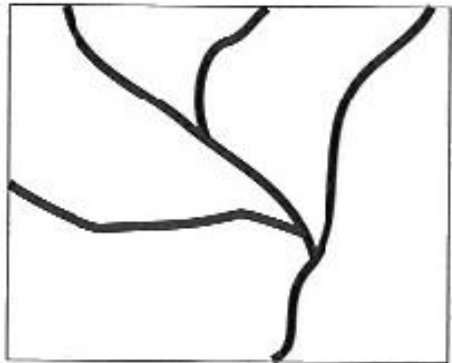
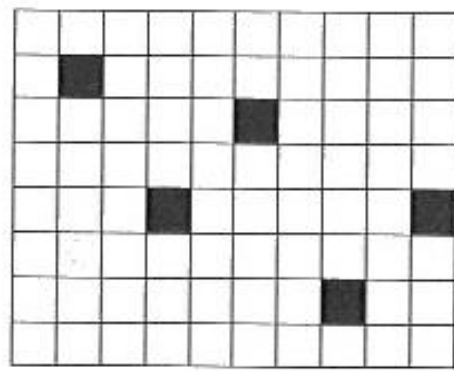
- **Topologie je v rastrovém modelu definována implicitně (je jasné, kdo je čí soused), tudíž není nutné ji explicitně ukládat jako pro vektorový model!**

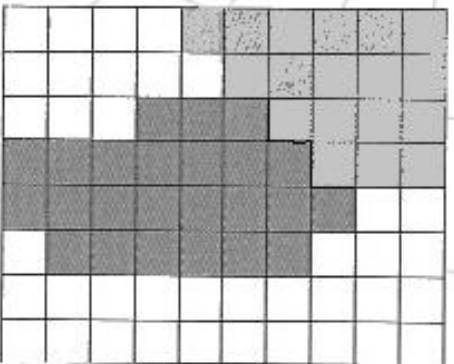
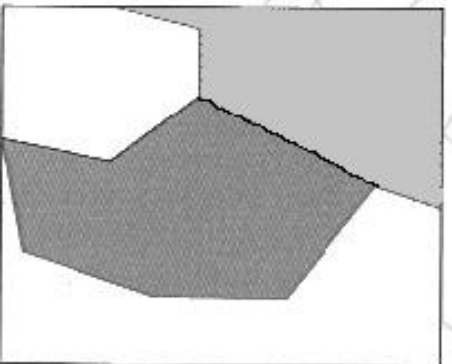
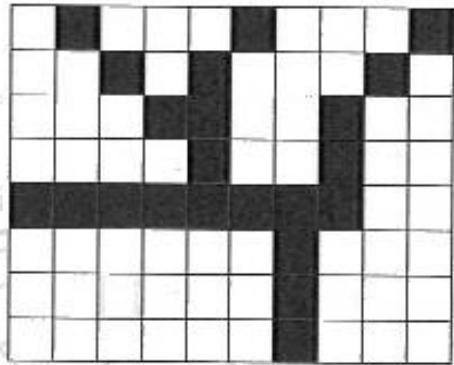
Reprezentace geometrie v rastru

Point features represented in a grid.

Linear features represented in a grid.

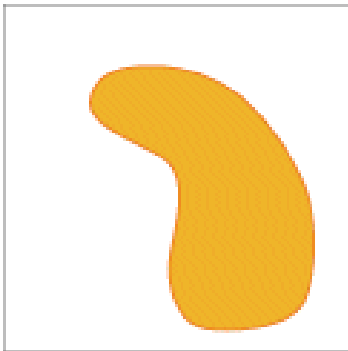
- **rastrová datová struktura může nést informace o bodech, liniích a plochách.**
- **Odlišné možnosti převodu mezi vektorem a rastrem.**

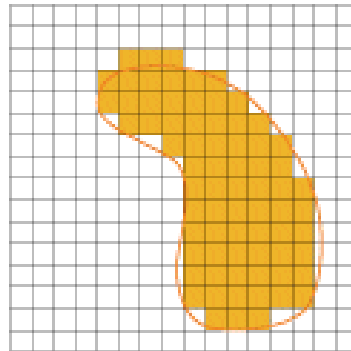
Faktory ovlivňující vyjádření v rastru - rozlišení

- Vliv velikosti buňky ($\sim$ rozlišení) na tvar objektů (+ a -)

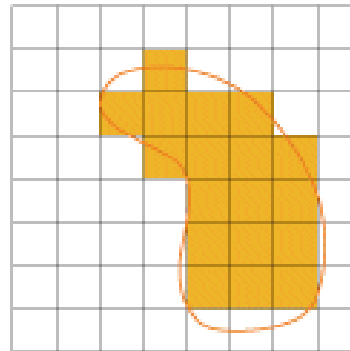
71 m²
polygon

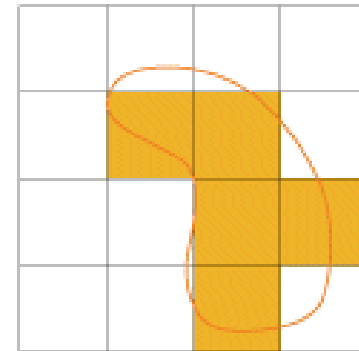
73 m²
1 m cell
16 x 16 cells

72 m²
2 m cell
8 x 8 cells

80 m²
4 m cell
4 x 4 cells

PRO

- Smaller cell size
- Higher resolution
- Higher feature spatial accuracy

PROTI

- Larger cell size
- Lower resolution
- Lower feature spatial accuracy

PROTI

- Slower display
- Slower processing
- Larger file size

PRO

- Faster display
- Faster processing
- Smaller file size

Faktory ovlivňující vyjádření v rastru

datové rozlišení („barevná hloubka“ rastru) - popisuje počet bitů použitých k popisu určité barvy pixelu v bitmapovém obrázku :

- **binární rastr** (0x1, výskyt x nevýskyt) – záznam 1 bitem.
- **8bitový rastr (2^8)** – 256 různých celočíselných hodnot, záznam 1 bajtem.
- **24bitový rastr** – 1,6 milionu různých celočíselných hodnot, 3 bajty.
- **kontinuální rastr** – hodnoty v reálných číslech, záznam 4 nebo 6 bajty.

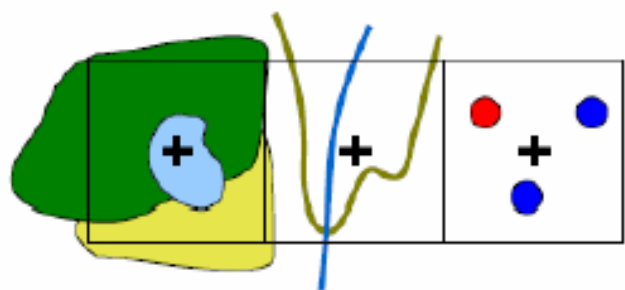
způsob přiřazení hodnot zobrazovaného atributu (kvantitativní data) – při tvorbě modelu:

- jako bodová hodnota změřená **kdekoli v ploše buňky**
- jako **aritmetický průměr** u několika bodových měření
- jako **vážený aritmetický průměr**, kde váhou je plošný rozsah jednotlivých hodnot
- jako **maximální nebo minimální hodnota atributu** v ploše buňky
- jako hodnota atributu **s největší váhou** (i pro kvalitativní).

Řešení konfliktů

Problém - **jedna výsledná buňka obsahuje více různých objektů**. Pro řešení této se používají 3 základní metody, z čehož **první dvě se používají pro převod bodů, linií i polygonů** a zbývající jen pro **převod polygonů**:

- **Metoda dominantního typu** vychází z principu, že u buňky, do které zasahuje více objektů, se vyjádří podíl její plochy, zabíraný každým z objektů a hodnota objektu s největším podílem je pak buňce přiřazena (u bodů a linií se podíl plochy nahrazuje počtem a příp. délkou objektů, které buňka obsahuje).
- **Metoda nejdůležitějšího typu** buňce přiřadí hodnotu, která je považovaná za nejdůležitější z hlediska aplikace.
- **Metoda centroidu**, buňka má přiřazenou hodnotu definovanou polohou jejího středu při průmětu do vektorové reprezentace.

Dominantní typ

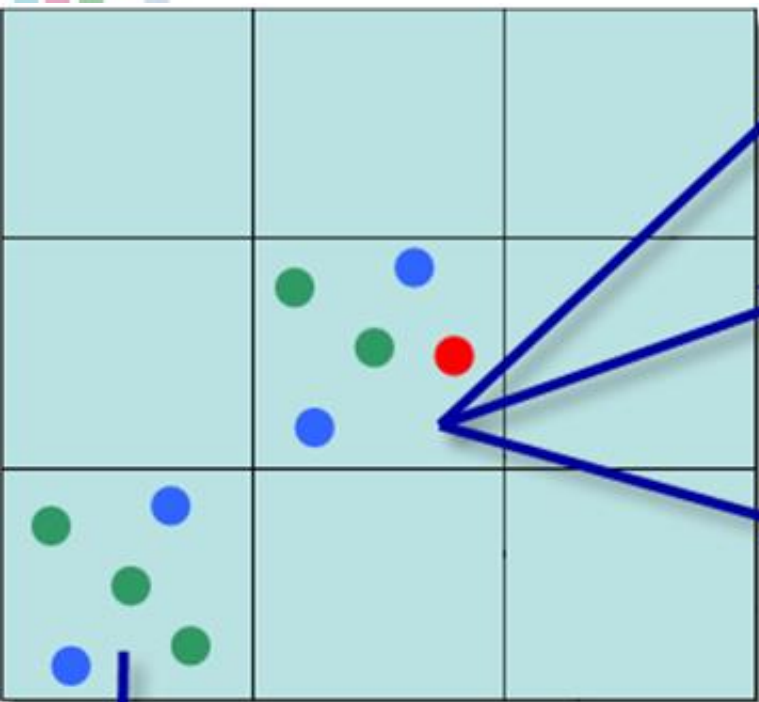
Nejdůležitější typ

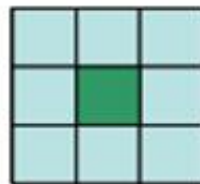
Centroidy

Příklady – pravidla pro rasterizaci bodů v ArcGIS

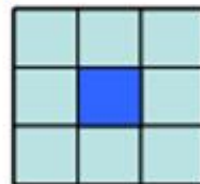

FID	Attribute
1	Green
2	Red
3	Blue
4	Blue
5	Green

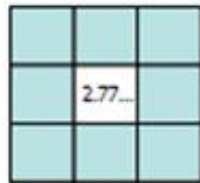
Field = Attribute
 Method = MOST_FREQUENT
 Priority = NONE
 Outcome = Green
 Reason = Lowest FID

FID	Attribute	PriorityFID
1	Green	1
2	Red	1
3	Blue	1
4	Blue	3
5	Green	2

Field = Attribute
 Method = MOST_FREQUENT
 Priority = PriorityFID
 Outcome = Blue
 Reason = Highest priority

FID	ValueFID
1	1
2	8
3	5
4	3
5	2

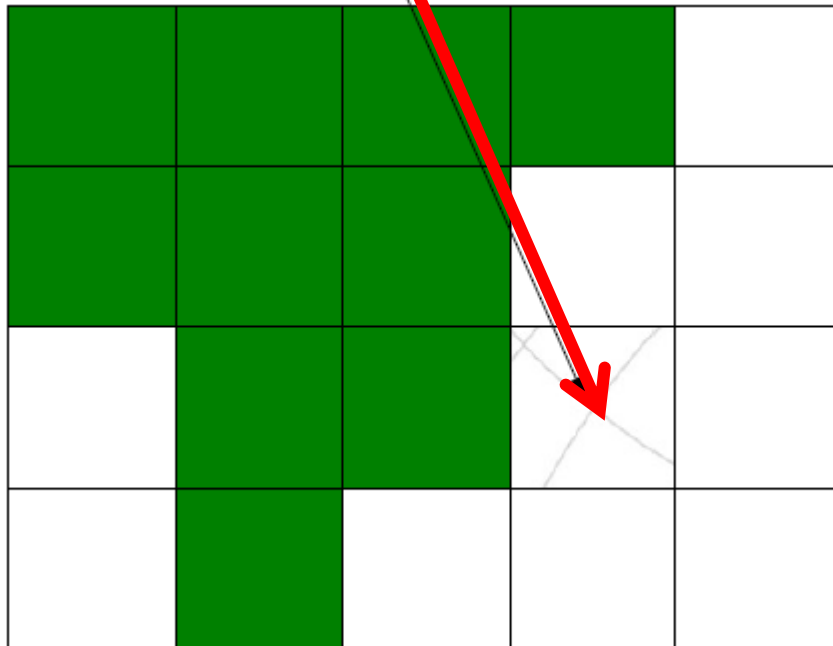

Field = ValueFID
 Method = STANDARD_DEVIATION
 Priority = Ignored
 Outcome = 2.774887323379517
 Reason = Priority field is only used with MOST_FREQUENT

Prázdné buňky

- Pokud je hodnota buňky definována jako prázdná (NoData), znamená to, že tato **buňka nese žádnou informaci o prostoru**, který reprezentuje.
- **0 je validní hodnota!**
- 999 obvykle použito pro No data

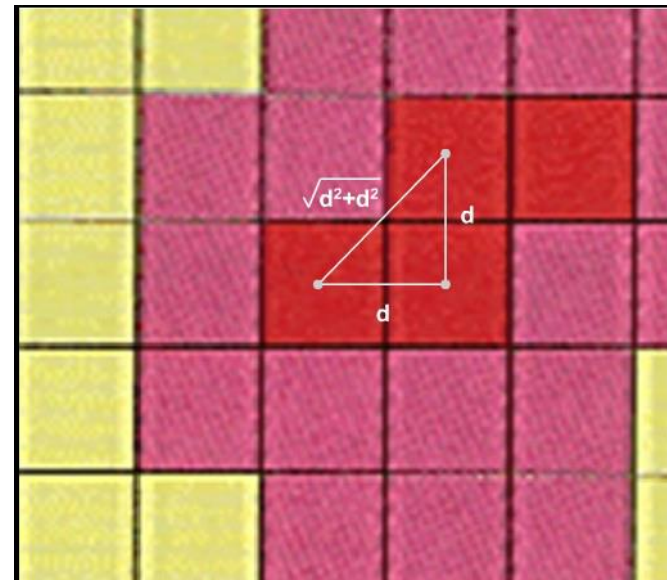
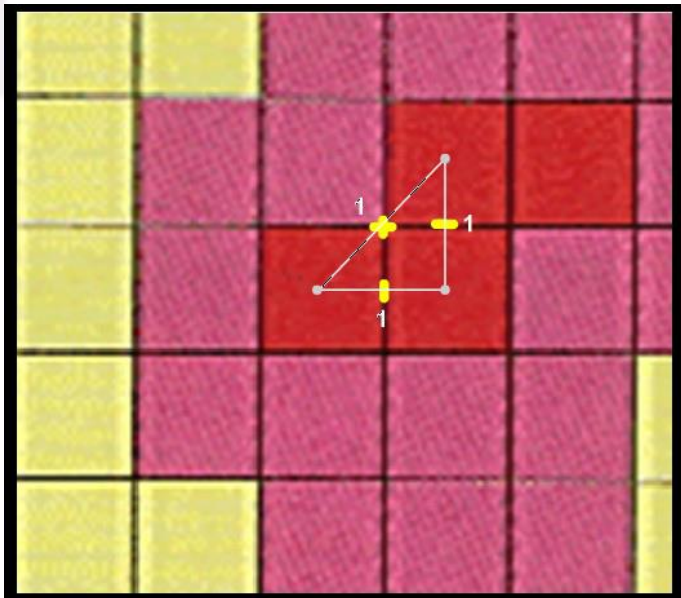

Metrika čtvercové mřížky

- V geometrii nastává problém metriky (způsob definice vzdálenosti dvou buněk) – odlišná vzdálenost středu čtverců.
- Euklidovská metrika

$$d = \sqrt{(x_A - x_B)^2 + (y_A - y_B)^2}$$

Rastrová data výhody a nevýhody

výhody

- jednoduchost datové struktury
- snadné překrývání a kombinace obrazů s různým obsahem
- rychlé dotazování
- snadná tvorba uživatelských nadstaveb
- jednoduchá kombinace s jinými daty rastrové povahy (DPZ)
- snadné provádění analytických operací

nevýhody

- **značná paměťová náročnost (velký objem dat)**
- omezená přesnost, daná rozlišením rastru a orientací rastru (výpočty délek, vzdáleností, ploch ...)
- kvalita výstupů závislá na rozlišení rastru (nižší vizuální kvalita rastrových výstupů)
- nevhodnost pro síťové analýzy

Kompresní techniky pro rastry

- **Ztrátové**

- komprimují lépe než neztrátové
- dochází ke ztrátě informace => někdy nevhodné!

- **Neztrátové**

- Run Length Codes – RLC
- Run Length Encoding – RLE
- Čtyřstrom – QuadTree
- Adaptivní komprese

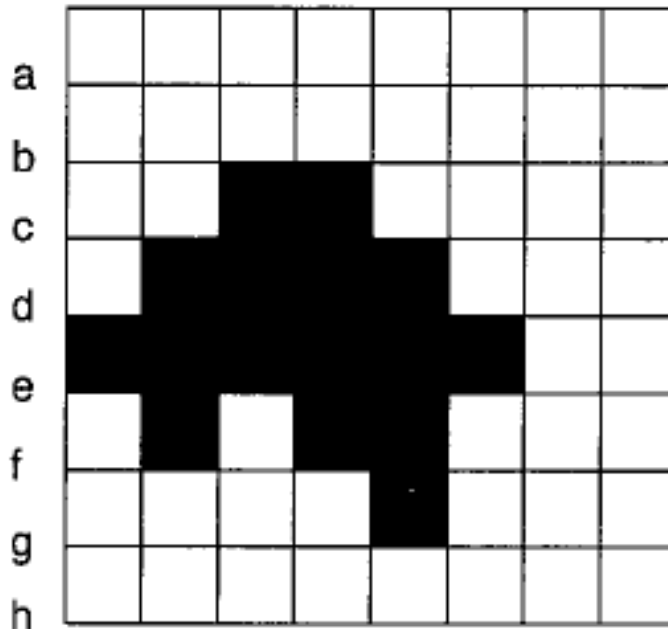

Run Length Codes

- Definuje příslušnost buněk rastru k objektu po řádcích nebo sloupcích, přičemž udává jen **začátek a konec úseku buněk** v řádku či sloupci.
- Pro černobílé/binární rastry

row #	column # run1 begin	column # run1 end	column # run2 begin	column # run2 end
-------	------------------------	----------------------	------------------------	----------------------

1 2 3 4 5 6 7 8

Řádek c 3,4
Řádek d 2,5
Řádek e 1,6
Řádek f 2,2 4,5
Řádek g 5,5

Run Length Encoding

- Využití maticového zápisu dat.
- Efektivní při rozsáhlých homogenních oblastech dat

1 1 1 1 5 5 9 9 9 9 9 9 9 2 9 9 9
(4 1)(2 5)(7 9)(1 2)(3 9)

- Heterogenní ☹

0 1 0 1 2 3 5 2 1 4

(1 0)(1 1)(1 0)(1 1)(1 2)(1 3)(1 5)(1 2)(1 1)(1 4)

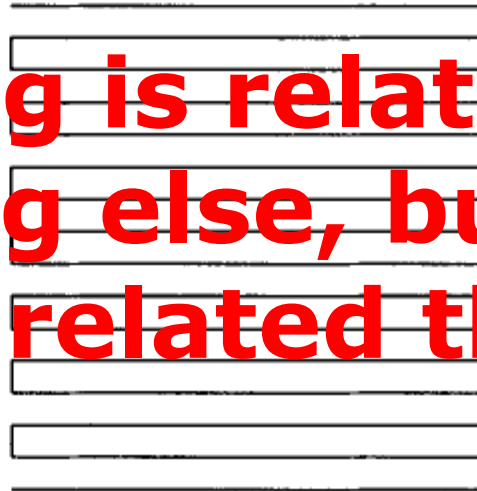
Jak zefektivnit kompresi?

Způsob procházení rastru

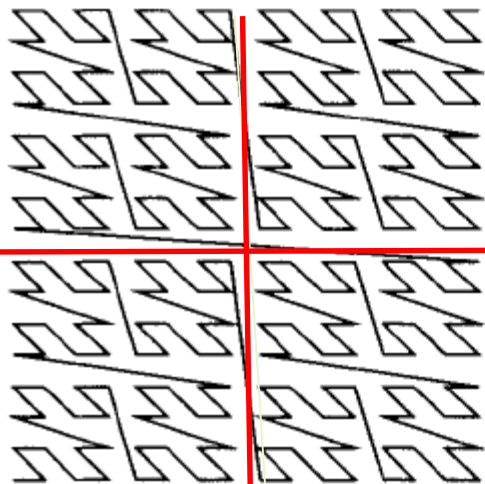
Everything is related with everything else, but near things are more related than distant things.

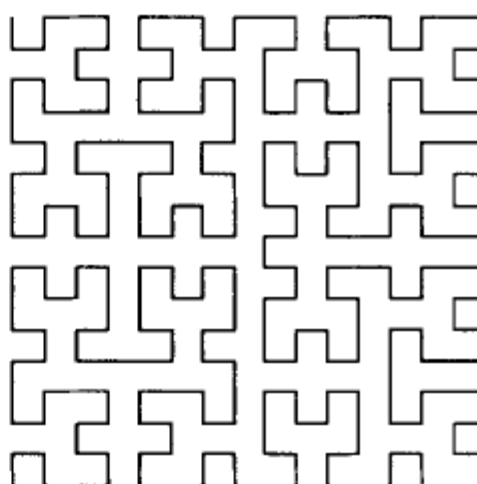
(a) Row Order

(b) Row-prime Order

(c) Morton Order

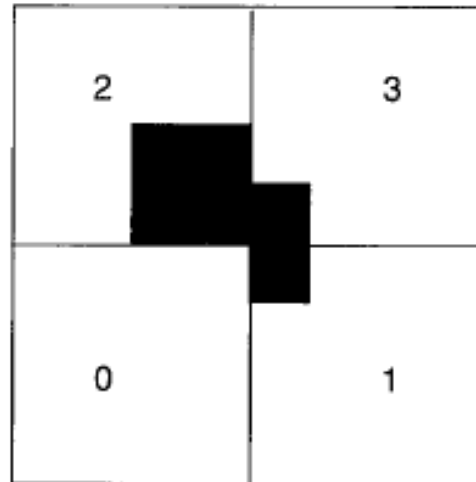
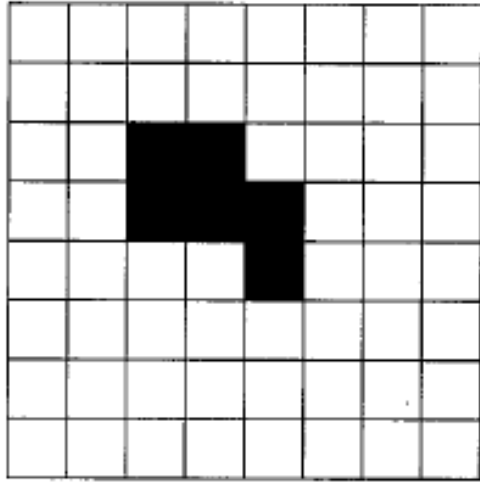

(d) Pi-Order

- A) a B) - alternativy postupného procházení.
- C) a D) - prostor vyplňující křivky (space-fill).
- B) a D) jsou více efektivní - souvislost s Toblerovým zákonem (First law of Geography, autokorelace).

Quad tree - čtyřstrom

- Hierarchické uložení
- Dělení kvadrantů až do doby, kdy jsou homogenní.

